

รูปแบบความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับในกลุ่มประเทศ
อาเซียน กรณีศึกษาไทย – กัมพูชา
Co-Operation Model in Gem and Jewelry Industrial Development in ASEAN
Group of Countries A Case Study of Thai-Cambodia

ชนานันท์ รินธนาเลิศ¹, วิจิตรา ศรีสอน², สันฐาน ชยอนันท์³

Chananun Rintanalert¹, Wichitra Srison², Sunthan Chayananon³

สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Science Politics and Government, Suansunandha Rajabhat University

Rintanalert.tha@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน องค์ประกอบของความร่วมมือ และเพื่อหารูปแบบความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือผู้ประกอบการธุรกิจอัญมณีและเครื่องประดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยปัจจัยเชิงยืนยัน และใช้ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันคือ ด้านโครงสร้าง และกลไกความร่วมมือด้านทรัพยากรที่ใช้สนับสนุนความร่วมมือ ด้านกระบวนการดำเนินงานความร่วมมือ และด้านหลักความร่วมมือ ตัวแปรความร่วมมือคือ มาตรการการช่วยเหลือของภาครัฐ การประสานความร่วมมือระหว่างรัฐ การส่งเสริมคุณภาพสินค้าและบรรจุภัณฑ์ และการส่งเสริมการสร้างภาพลักษณ์และแบรนด์สินค้า การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน พบว่า มาตรการการช่วยเหลือของภาครัฐ การประสานความร่วมมือระหว่างรัฐ และการส่งเสริมการสร้างภาพลักษณ์และแบรนด์สินค้า ส่วนรูปแบบความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา คือ ด้านโครงสร้างและกลไก ด้านทรัพยากรที่ใช้สนับสนุน ด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านหลักความร่วมมือ

คำสำคัญ : รูปแบบความร่วมมือ, การพัฒนาอุตสาหกรรม, ประชาคมอาเซียน, ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ, อัญมณีและเครื่องประดับ

Abstract

The objective of this research is the current state, elements of cooperation and to find a model for cooperation in the development of gems and jewelry industry in ASEAN, Thailand-Cambodia. We used questionnaires and interview to collect both quantitative and qualitative data, the sample group consisted of gem and jewelry business entrepreneurs. The affirmative factor then prepped to analyze data from questionnaires and content-oriented information to analyze data from interviews.

The research results are shown as follows: Current conditions is components involved: structure and cooperation mechanism, resources to support cooperation, cooperation process, and main aspects of cooperation The cooperative variables: measures to help government, cooperation between states, promoting product quality, packaging, brand building, after analyzing confirmed following factors, found that there were only three components left: government assistance measures, cooperation between states and promoting product quality, packaging, brand building and cooperation model for the development of gem and jewelry industry in ASEAN, Thailand-Cambodia influenced: structure and cooperation mechanism, resources to support process, and main aspects of cooperation.

Keywords: Co-operation model, industry Development, ASEAN, Economic Cooperation, Gem and Jewelry

บทนำ

ปัจจุบันได้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยมาจากกลุ่มประเทศในภูมิภาคอาเซียนอีกทั้งยังมีศูนย์กลางเศรษฐกิจที่มีการรวมตัวกันสร้างความร่วมมือโดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจการค้าในรูปแบบการจัดทำเขตการค้าเสรี ซึ่งเขตการค้าเสรีอาเซียนหรือ AFTA (ASEANS Free Trade Area) โดยประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกที่ร่วมก่อตั้งด้วยนั้น ถือเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาค และอาจกลายเป็นตลาดร่วมที่มีศักยภาพสูงในอนาคต ซึ่งไทยได้ทำการส่งออกปศุสัตว์อเมริกามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.5 ของการส่งออกทั้งหมดของประเทศ ในการส่งออกสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับของไทยไปในกลุ่มอาเซียน ในปี พ.ศ. 2555 มีการส่งออกทั้งสิ้น 302.3 เหรียญสหรัฐ โดยการส่งออกไปยังประเทศ กัมพูชา สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย การส่งออกไปยังตลาดอาเซียนในภาพรวม ได้แก่ พลอย เครื่องประดับเงิน ในขณะที่เพชรเจียรไน และเครื่องประดับทองคำมีข้อจำกัด เนื่องจากในบางประเทศไม่มีโรงงานผลิตหรือในประเทศอื่น ๆ ดังนั้น อาเซียนยังคงถือเป็นตลาดที่มีศักยภาพสูง แม้ว่าจะมีโอกาสเข้าไปลงทุนในทุกประเทศแต่ก็ต้องอาศัยการร่วมทุนรวมถึงผู้ประกอบการไทยจำเป็นต้องกำหนดกลยุทธ์ธุรกิจที่ชัดเจนและแตกต่าง (กระทรวงการต่างประเทศ กรมอาเซียน, 2560)

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยภายนอกที่สนับสนุนการดำเนินงานของอุตสาหกรรมไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบนโยบายของรัฐบาล และในเรื่องการยกเว้นภาษีรายได้นิติบุคคลสำหรับผู้ประกอบการ ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มวัตถุดิบ การตกลงทางการค้าเสรี และยังช่วยลดต้นทุนจากการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2561) ซึ่งกัมพูชามีนโยบายเปิดการค้าเสรีและการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศของรัฐบาลและจากต่างประเทศที่เข้าสู่กัมพูชาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประชาชนมีกำลังซื้อสูง ทำให้เศรษฐกิจเติบโตสูงขึ้นโดยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 7.5 ต่อปี อีกทั้งยังมีแนวโน้มขยายตัวอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องจากการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งส่งผลอย่างสมบูรณ์ในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2558 ตลาดอัญมณีในกัมพูชามีขนาดใหญ่ แต่ในอนาคตประชาชนจะมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการขยายตัวจึงมีความต้องการบริโภคสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับ รวมถึงการแสดงฐานะทางสังคมโดยนำเข้าสินค้าจากไทย ซึ่งกัมพูชาและชาวกัมพูชาจำนวนมากไม่น้อยได้เดินทางเข้ามาซื้อเครื่องประดับในประเทศไทย ดังนั้นสินค้าอัญมณีไทยจึงมี

โอกาสอย่างมากในการขยายตัว (ศูนย์ข้อมูลอัญมณีและเครื่องประดับ สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ, 2559)

ด้านการลงทุนกับกัมพูชามีแหล่งวัตถุดิบพลอยสีต่าง ๆ ที่ยังไม่ผ่านการสำรวจอยู่มากมาย ค่าจ้างแรงงานอยู่ในระดับต่ำ ประกอบกับรัฐบาลให้การส่งเสริมการตลาดและการลงทุนจากต่างประเทศ โดยได้ออกกฎหมายเอื้อประโยชน์ให้กับนักธุรกิจต่างประเทศในการเข้าลงทุนในกัมพูชา อีกทั้งกัมพูชาเองยังมีสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร ในฐานะที่เป็นประเทศพัฒนาอย่างน้อยที่สุดจากประเทศที่พัฒนาแล้วไม่น่าจะเป็นสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ดังนั้นผู้ประกอบการไทยมีความพร้อมแต่ประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานและวัตถุดิบที่อาจนำไปใช้ประโยชน์จากข้อได้เปรียบดังกล่าวด้วยการเข้าไปลงทุนในกัมพูชา (ศูนย์พัฒนาการค้าและธุรกิจไทยในอาเซียน สำนักงานส่งเสริมระหว่างประเทศ กรุงเทพมหานคร, 2016)

สำหรับประเทศไทยได้มีการดำเนินการความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับระหว่างไทยกัมพูชาเช่นกัน โดยรัฐบาลไทยได้มีนโยบายในการสนับสนุน โดยให้สำนักงานคณะกรรมการในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ ในการส่งเสริมการลงทุนหรือบีโอไอเป็นผู้รับผิดชอบในเบื้องต้น ซึ่ง BOI ได้ศึกษาสภาพความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับระหว่างไทยกัมพูชา พบว่ามีความไม่พร้อมในหลายด้าน (ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์; และ ชัชฎาภรณ์ กรุงเกษม. 2551: หน้า 10-13) จึงก่อให้เกิดปัญหาด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับระหว่างไทยกัมพูชา โดยส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาพื้นฐาน ซึ่งมักไม่ตอบสนองกับความต้องการของการพัฒนาอุตสาหกรรมหรือไม่เป็นเชิงพาณิชย์ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ หลักการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับแต่ขาดเครื่องมืออุปกรณ์ในเชิงอุตสาหกรรม ความไม่เพียงพอที่ใช้ในด้านทดลองด้านการพัฒนาภาคเอกชน โดยมีการมุ่งเน้นการเรียนแบบผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาในการสร้างนวัตกรรมเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ที่เด่นชัดของตนเองมากยิ่งขึ้น ด้านบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านฝีมือและนักออกแบบในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณี ด้านเงินทุน ซึ่งส่วนใหญ่รัฐสนับสนุนและมุ่งเน้นในด้านพื้นฐาน รวมถึงการพัฒนาของภาคอุตสาหกรรม และภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งทำให้ขาดแคลนเงินทุนในการพัฒนาเชิงอุตสาหกรรมเพื่อการพาณิชย์ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อใช้ในการสนับสนุนความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของไทยซึ่งไม่ได้มีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดเหมือนกับในกรณีประเทศอื่น ๆ ปัญหาและอุปสรรคทางการค้าระหว่างไทยกับกัมพูชาขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ ระบบคมนาคมและสาธารณูปโภคไม่มีประสิทธิภาพ มีการลักลอบทำการค้าผิดกฎหมาย กระบี่เปียบ การค้าไม่แน่นอน ไม่มีมาตรการด้านภาษี มีปัญหาด้านยานชายแดน และระบบธนาคารพาณิชย์และไม่เป็นที่ยอมรับ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. ส่วนบริหารทวิภาคีสันักอาเซียน, 2554)

จากสภาพดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจในประเด็นรูปแบบความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของไทยกัมพูชา โดยค้นหาปัจจัยใดที่ใช้สนับสนุนความร่วมมือตลอดจนกระบวนการดำเนินนโยบาย มีองค์ประกอบของปัจจัยใดบ้าง สำหรับการนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณี และเครื่องประดับ ของประเทศไทยและกัมพูชา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ ประเทศไทย-กัมพูชา
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับประเทศไทย-กัมพูชา รวมถึงองค์ประกอบความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับประเทศไทย-กัมพูชา
3. เพื่อหารูปแบบความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับประเทศไทย-กัมพูชา

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของประเทศไทยและกัมพูชา เพื่อนำไปพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับให้เกิดคุณภาพสูงเพิ่มขึ้น
2. ได้ข้อมูลปัญหาเกี่ยวกับความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของประเทศไทยและกัมพูชา เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปวางแผนเชิงนโยบาย
3. ได้ข้อมูลการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของประเทศไทยและกัมพูชา เพื่อวางแผนนโยบายการพัฒนาทักษะบุคลากรในกลุ่มอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของไทยและกัมพูชา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "รูปแบบความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับกรณีศึกษาประเทศไทยกับกัมพูชา" เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยวิธีการทางสถิติและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และใช้ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญโดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

วิเคราะห์สภาพปัจจุบันของความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา เพื่อค้นหาองค์ประกอบและปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา จำนวน 3 คน ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการวิเคราะห์จำแนกข้อมูล (Data Classification) เพื่อจัดหมวดหมู่ของตัวแปรและองค์ประกอบย่อยของแต่ละตัวแปร โดยใช้แนวทางการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) จะนำผลการพิจารณาดังกล่าวมาคำนวณหาค่าความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ต้องการวัดกับข้อคำถามที่สร้างขึ้น โดยดัชนีที่ใช้แสดงค่าความสอดคล้องดังกล่าวเรียกว่า ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) โดยค่า IOC จะมีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง 1 ดังนั้น ข้อคำถามที่ดีควรมีค่า IOC ควรมีค่าใกล้ 1 ส่วนข้อคำถามที่ไม่ดีมีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ควรทำการปรับปรุงแก้ไข (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546) ซึ่งผลการตรวจสอบค่า IOC พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC สูงกว่า 0.50 ดังนั้น จึงไม่มีข้อคำถามใดถูกตัดออกและนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทำการทดสอบความเชื่อถือได้ (reliability) ของมาตรวัดด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือ หรือค่าความสอดคล้องภายในที่เรียกว่า ครอนบาคแอลฟา (Cronbach's Alpha) หากค่าอัลฟาอยู่ระหว่าง .50 - .65 ถือว่ามีความเชื่อถือได้ในระดับปานกลาง หากมีค่าตั้งแต่ .70 ขึ้นไป ถือว่ามีความเชื่อถือได้สูง หากค่าอัลฟามีค่าต่ำกว่า .50 ถือว่ามีความเชื่อถือได้น้อย (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546) ซึ่งผลปรากฏว่า มาตรวัดแต่ละตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้มีค่าตั้งแต่ .882 ถึง .981 ซึ่งถือว่ามีความเชื่อถือได้สูง หลังจากนั้นนำแบบสอบถามดังกล่าวไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 250 คน โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 2

เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบของความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา รวมถึงการวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านโครงสร้างและกลไกความร่วมมือ ด้านทรัพยากรที่ใช้สนับสนุนความร่วมมือ ด้านกระบวนการดำเนินงานความร่วมมือ และด้านหลักความร่วมมือ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ

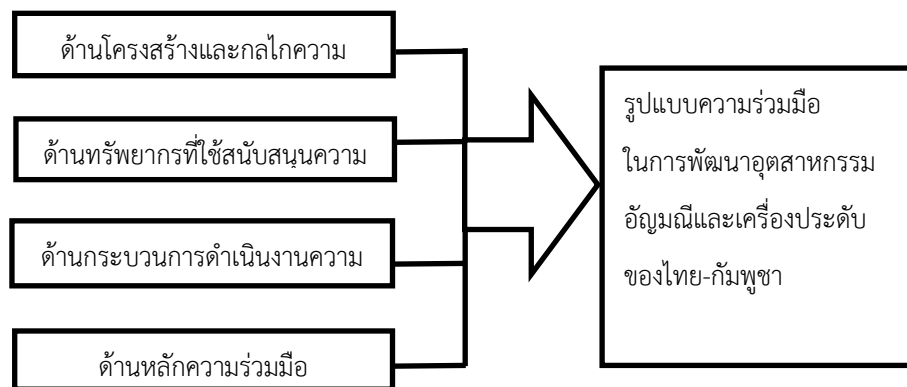
(Exploratory Factor Analysis) ซึ่งเหมาะกับการวิเคราะห์ในกรณีที่ผู้วิจัยไม่มีความรู้หรือมีความรู้น้อยมากเกี่ยวกับโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรเพื่อศึกษาโครงสร้างของตัวแปรและลดจำนวนตัวแปรที่มีอยู่เดิมให้มีการรวมกันได้ และการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงคุณภาพ (Confirmatory Factor Analysis) เป็นการวิเคราะห์หลังจากที่ผู้วิจัยทราบโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือคาดว่าโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรควรจะเป็นรูปแบบใด หรือคาดว่าตัวแปรใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กันมาก และควรอยู่ในองค์ประกอบเดียวกัน หรือคาดว่าไม่มีตัวแปรใดที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ขั้นตอนที่ 3

เป็นการวิเคราะห์หารูปแบบความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา โดยขั้นตอนนี้จะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและนำผลการวิเคราะห์มาบูรณาการร่วมกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมของความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยผู้ประกอบการค้าอัญมณีและเครื่องประดับจำนวน 20 คน เครื่องมือในการเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการอาศัยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยประเด็นคำถามประกอบด้วย สภาพปัญหาและอุปสรรคของความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือ โดยนำเอาข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปด้วยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) และการวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎีต่างๆ เกี่ยวกับความร่วมมือของคิสเนอร์ (Kisner, 1997, Peter; & Waterman, 1982) นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยรูปแบบความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา โดยกำหนดให้มีตัวแปรต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิดของการวิจัยดังภาพที่ 1

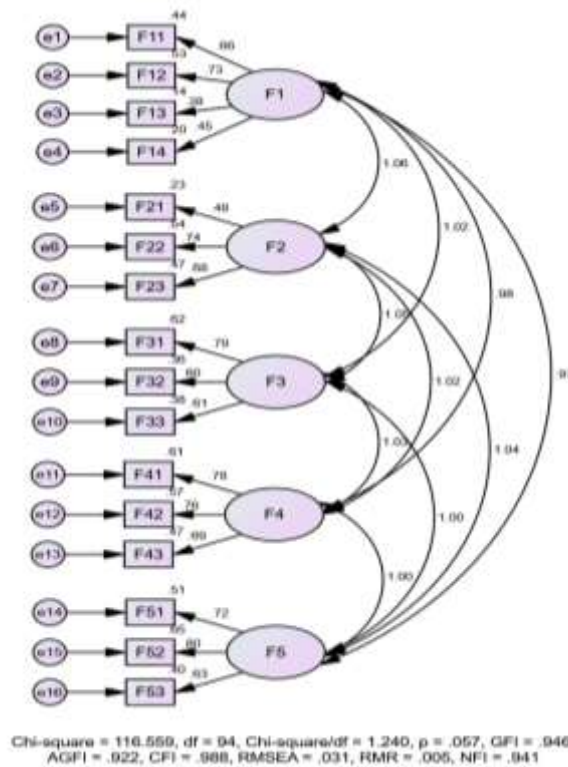

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ดัดแปลงจากแนวคิดคิสเนอร์ (Kisner, 1997, Peter; & Waterman, 1982)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา ด้านโครงสร้างและกลไกความร่วมมือ ด้านทรัพยากรที่ใช้สนับสนุนความร่วมมือ ด้านกระบวนการดำเนินงานความร่วมมือ และด้านหลักความร่วมมือในภาพรวม ซึ่งปรากฏผลการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยันในภาพรวมด้วยโปรแกรมทางสังคมศาสตร์ อ้างอิงจากแนวคิดของ Myer, Ahn and Jin (Myers, Ahn, & Jin, 2013) และแนวคิดของ Cattell (Cattell, 1978)

จากภาพ 2 พบว่า โมเดลการวิเคราะห์ที่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า Chi-square เท่ากับ 116.559 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 94 ส่วน p-value เท่ากับ .057 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .946 และค่า ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation -- RMSEA) เท่ากับ .031 และเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor loading) พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุก ซึ่งส่วนใหญ่มีค่าน้ำหนักปัจจัยมากกว่า .06 ยกเว้น F13 ซึ่งมีค่าน้ำหนักปัจจัยเท่ากับ .38 ดังนั้นผู้วิจัยจึงตัดองค์ประกอบดังกล่าวออก

หลังจากทำการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน พบว่า มีองค์ประกอบที่ถูกตัดออกไปจำนวน 1 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบการส่งเสริมคุณภาพสินค้าและบรรจุภัณฑ์ (F13) ซึ่งเป็นองค์ประกอบของตัวแปรความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา (F1) ดังนั้น การวิเคราะห์ในส่วนนี้จึงเป็นการวิเคราะห์คุณลักษณะของตัวแปรเฉพาะในส่วนที่เหลืออยู่เพื่อนำผลการวิเคราะห์ไปบูรณาการกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อหาแนวทางในการเสริมสร้างความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชาต่อไป ซึ่งผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของตัวแปรในส่วนนี้แบ่งออกเป็น การวิเคราะห์คุณลักษณะของตัวแปรในภาพรวม และการวิเคราะห์รายตัวแปร 5 ตัวแปร โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผู้ประกอบการค้าอัญมณีและเครื่องประดับ จำนวน 20 คน ผลการสัมภาษณ์ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนให้เห็นถึง 3 ประเด็นคือ การประสานความร่วมมือระหว่างรัฐที่ต้องให้ความสำคัญกับแหล่งวัตถุดิบซึ่งต้องใกล้แหล่งผลิต โดยที่กัมพูชามีแหล่งวัตถุดิบที่ยังคงอุดมสมบูรณ์อยู่มากที่ยังไม่ถูกนำมาผลิตเป็นเชิงพาณิชย์ ในขณะที่ประเทศไทยมีความเชี่ยวชาญในการแปรรูปอัญมณีในระดับโลก จึงเป็นเรื่องที่ต้องประสานงานกันในการพัฒนาหน่วยงานภาครัฐ ส่วนเรื่อง มาตรการการ

ช่วยเหลือของภาครัฐนั้น ควรกำหนดมาตรการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับให้มีคุณภาพและมาตรฐานสามารถสร้างรายได้ให้กับทั้งสองประเทศ รวมทั้งควรให้ความสำคัญกับผู้ค้าอัญมณีขนาดเล็กเรื่องภาษี ซึ่งควรมีการยกเว้นบางกรณี และควรมีกองทุนสนับสนุน ในขณะที่เดียวกัน ควรมีมาตรการจัดตั้งหน่วยงานภาครัฐขึ้นมาดูแล เพื่อช่วยเหลือนักธุรกิจไทย และกัมพูชา โดยเฉพาะควรมีการรับรองคุณภาพ ซึ่งไทยเองจะมีความได้เปรียบในด้านนี้เพราะถือว่ามีฝีมือระดับโลก และการส่งเสริมการสร้างภาพลักษณ์และแบรนด์สินค้า จะเกี่ยวข้องกับการยกระดับตราสินค้าและการสร้างภาพลักษณ์ของผู้ประกอบการไทยในระดับนานาชาติ เพราะการสร้างแบรนด์ของสินค้าและภาพลักษณ์ของสินค้าไทยจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการค้าระหว่างประเทศได้เร็วขึ้น เนื่องจากประเทศคู่ค้าต่างต้องการสินค้าที่มีภาพลักษณ์ของแบรนด์ที่ดี

2) ด้านปัจจัยด้านโครงสร้างและกลไกความร่วมมือ เป็นรูปแบบการทำงานเชิงการบริหารจัดการที่ต้องมีการวางแผนงานทั้งส่วนของหน่วยงาน ข้อมูล บุคลากร เงินทุน และการบริหารจัดการ โดยที่ในส่วนของหน่วยงาน ภาครัฐควรมีการจัดตั้งหน่วยงานกลางทั้งภาครัฐ และภาคอุตสาหกรรม ที่เป็นความร่วมมือของทั้งสองประเทศ อันประกอบด้วย ศูนย์ประสานงานเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักลงทุน ประสานความเข้าใจในประเด็นที่มีความเห็นหรือผลประโยชน์แตกต่างกัน สถาบัน/ศูนย์ความเป็นเลิศ/ศูนย์ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ที่ทำการวิจัย พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกันเพื่อความเป็นเลิศด้านอัญมณีในภูมิภาคเอเชีย

3) ปัจจัยด้านทรัพยากรที่ใช้สนับสนุนความร่วมมือ ในส่วนการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ด้านการสนับสนุนนั้น เจ้าหน้าที่หรือบุคลากรของแต่ละประเทศจะมีความแตกต่าง มีความเชี่ยวชาญในเชิงพื้นที่ที่เฉพาะ มีวัฒนธรรมและลักษณะนิสัยที่คล้ายคลึงกันจำเป็นต้องมีองค์ความรู้เกี่ยวกับอัญมณีและเครื่องประดับ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยที่มีความเชี่ยวชาญมานานและเป็นที่ยอมรับในระดับโลก ถือเป็นภูมิปัญญาของชาติ ดังนั้น การถ่ายทอดให้กับกัมพูชา จึงต้องมีการศึกษาถึงความได้เปรียบเสียเปรียบในระยะยาว นอกจากนี้ ในเรื่องสนับสนุนงบประมาณและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ต้องมีการระบุดูข้อตกลงร่วมกันของรัฐบาลทั้งสองประเทศในการกำหนดการใช้ทรัพยากรร่วมกันที่ชัดเจนว่าจะใช้ทรัพยากรด้านใด และศูนย์ความร่วมมือและบุคลากรที่รับผิดชอบของทั้งสองประเทศต้องไปศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความร่วมมือทางด้านเทคโนโลยีการผลิต การออกแบบ การขายและการตลาด รวมทั้งความเป็นเลิศของนวัตกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ เป็นต้น ซึ่งอาจต้องกำหนดผู้รับผิดชอบ โดยกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน กำหนดโครงสร้างการทำงาน กำหนดขอบเขตงานและการปฏิบัติงานที่เห็นพ้องต้องกันของทั้งสองประเทศ

4) ปัจจัยด้านกระบวนการดำเนินงานความร่วมมือ จะมีองค์ประกอบหลักที่ควรพิจารณาตามลำดับ คือ การประชุมร่วมกัน กำหนดแผนในการดำเนินงาน และการประสานความร่วมมือ โดยมีวิธีการตามลำดับว่า ควรมีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านความร่วมมือมาประชุมศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการความร่วมมือ ประชาสัมพันธ์ เพื่อรวมกลุ่มภาคีเครือข่าย ผู้มีประสบการณ์ ทักษะ ความชำนาญในการกำหนดจัดทำแผนความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในระยะสั้นและระยะยาว กำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานความร่วมมือที่ชัดเจน หลังจากนั้น จึงประสานงานหน่วยงานหลักทั้งสองประเทศปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อกำหนดข้อตกลงหรือสัญญาาร่วมกันเป็นลายลักษณ์อักษร ระบุดูวัตถุประสงค์ผู้รับผิดชอบ งบประมาณ และข้อตกลงเรื่องลิขสิทธิ์ผลงานอย่างชัดเจน

5) ปัจจัยด้านหลักความร่วมมือ เป็นประเด็นสุดท้ายที่จะนำไปสู่ความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา ควรดำเนินการเรียงตามลำดับได้ว่า ควรมีการสร้าง ความเข้าใจ แบ่งงาน ความร่วมมือ การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน และการทำงานเป็นทีมที่ยอมรับความแตกต่าง โดยที่ต้องให้ความสำคัญกับการร่วมมือและยอมรับศักยภาพของกันและกัน ยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรมองค์กร การพัฒนาเครือข่าย และต้องทำงานเป็นทีมที่คำนึงถึงความแตกต่างของคนในทีม สร้างความเชื่อมั่นในทีมโดยดึงศักยภาพของแต่ละฝ่ายมาใช้ร่วมกัน โดยการพัฒนาอัญ

มณีให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ และสร้างจุดแข็งให้แตกต่างและมีข้อได้เปรียบในการแข่งขัน โดยให้แต่ละฝ่ายมีอิสระในการปฏิบัติภารกิจภายใต้เงื่อนไขความร่วมมือโดยไม่สูญเสียพันธะหรือข้อตกลงระหว่างกัน

สรุปผล

1. สภาพปัจจุบันของความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา ผลการวิเคราะห์ พบว่า สภาพปัจจุบันของความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา มีองค์ประกอบหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างและกลไกความร่วมมือ ด้านทรัพยากรที่ใช้สนับสนุนความร่วมมือ ด้านกระบวนการดำเนินงานความร่วมมือ และด้านหลักความร่วมมือ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้คือ กรอบแนวคิดในการวิจัยและทำให้ได้แบบสอบถามที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์เชิงปริมาณและการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

2. องค์ประกอบของความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา รวมถึงการวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านโครงสร้างและกลไกความร่วมมือ ด้านทรัพยากรที่ใช้สนับสนุนความร่วมมือ ด้านกระบวนการดำเนินงานความร่วมมือ และด้านหลักความร่วมมือ ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยันแสดงให้เห็นว่าโมเดลการวัดความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ มาตรการการช่วยเหลือของภาครัฐ การประสานความร่วมมือระหว่างรัฐ การส่งเสริมคุณภาพสินค้าและบรรจุภัณฑ์ และการส่งเสริมการสร้างภาพลักษณ์และแบรนด์สินค้า ซึ่งภายหลังจากวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน พบว่า มีองค์ประกอบเหลือเพียง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ มาตรการการช่วยเหลือของภาครัฐ การประสานความร่วมมือระหว่างรัฐ และการส่งเสริมการสร้างภาพลักษณ์และแบรนด์สินค้า

ตัวแปรด้านโครงสร้างและกลไกความร่วมมือ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมเพื่อความเป็นเลิศ ศักยภาพและความสามารถของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และการกำหนดนโยบายและจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบ ซึ่งภายหลังจากวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลการวัดตัวแปรด้านโครงสร้างและกลไกความร่วมมือมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวแปรด้านทรัพยากรที่ใช้สนับสนุนความร่วมมือ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ การสนับสนุนงบประมาณและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน และศูนย์ความร่วมมือและบุคลากรที่รับผิดชอบ ซึ่งภายหลังจากวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน พบว่า มีจำนวนองค์ประกอบเท่าเดิม โดยโมเดลการวัดตัวแปรด้านทรัพยากรที่ใช้สนับสนุนความร่วมมือมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวแปรด้านกระบวนการดำเนินงานความร่วมมือ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดแผนการดำเนินงาน การประชุมร่วมกัน และการประสานความร่วมมือ ซึ่งภายหลังจากวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน พบว่า มีจำนวนองค์ประกอบเท่าเดิม โดยโมเดลการวัดตัวแปรด้านกระบวนการดำเนินงานความร่วมมือมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวแปรด้านหลักความร่วมมือ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน การสร้างความเข้มแข็งของหน่วยงานความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีมและการยอมรับความแตกต่าง ซึ่งภายหลังจากวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน พบว่า มีจำนวนองค์ประกอบเท่าเดิม โดยโมเดลการวัดตัวแปรด้านหลักความร่วมมือมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. รูปแบบความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา จากผลการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณและใช้ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญโดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดรูปแบบของความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย-กัมพูชา ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยสำคัญ 4 ปัจจัย ได้แก่ ด้านโครงสร้างและกลไกความร่วมมือ ด้านทรัพยากรที่ใช้สนับสนุนความร่วมมือ ด้านกระบวนการดำเนินงานความร่วมมือ และด้านหลักความร่วมมือ โดยในด้านโครงสร้างและกลไกความร่วมมือนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับประเด็นของการจัดตั้งศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมเพื่อความเป็นเลิศ ศักยภาพและความสามารถของเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการรองรับความร่วมมือที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงทั้ง 2 ประเทศจะต้องมีการกำหนดนโยบายและจัดตั้งหน่วยงานเพื่อมารับผิดชอบในการสร้างความร่วมมือ ส่วนในด้านกระบวนการดำเนินงานความร่วมมือ จำเป็นต้องมีการกำหนดแผนการดำเนินการร่วมกัน ประชุมร่วมกันและประสานความร่วมมือกันอย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่ด้านหลักความร่วมมือต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายร่วมกันระหว่าง 2 ประเทศ การสร้างความเข้มแข็งของหน่วยงานความร่วมมือ และส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและยอมรับความแตกต่างระหว่างกัน อย่างไรก็ตาม การดำเนินการเพื่อสร้างความร่วมมือต้องคำนึงถึงประเด็นความแตกต่างด้านวัฒนธรรมการทำงาน ความเชื่อสัจยในการดำเนินธุรกิจ และปัจจัยเสี่ยงที่เกิดจากสภาพความไม่มั่นคงทางการเมืองตลอดจนกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย จึงจะทำให้การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างทั้ง 2 ประเทศประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

1. ในการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศเกี่ยวกับอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ โดยรัฐบาลและหน่วยงานของภาครัฐ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านโครงสร้างและกลไกความร่วมมือ ด้านทรัพยากรที่ใช้สนับสนุนความร่วมมือ กระบวนการดำเนินงานความร่วมมือ และหลักความร่วมมือ ด้วยการพัฒนาศักยภาพและความสามารถของเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการรองรับความร่วมมือที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งทั้ง 2 ประเทศจะต้องมีการกำหนดนโยบายและจัดตั้งหน่วยงานเพื่อมารับผิดชอบในการสร้างความร่วมมือ การสนับสนุนงบประมาณและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน รวมถึงการจัดให้มีศูนย์ความร่วมมือและบุคลากรที่รับผิดชอบ ส่วนในด้านกระบวนการดำเนินงานความร่วมมือ จำเป็นต้องมีการกำหนดแผนการดำเนินการประชุมร่วมกันและประสานความร่วมมือกันอย่างสม่ำเสมอ ขณะที่ด้านหลักความร่วมมือต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายร่วมกันระหว่าง 2 ประเทศ ซึ่งจะสร้างความเข้มแข็งของหน่วยงาน และส่งเสริมการทำงานและการยอมรับความแตกต่างระหว่างกัน

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความร่วมมือทางการค้าระหว่างประเทศ ควรมีการศึกษาวิจัยความเป็นไปได้ในการส่งเสริมความร่วมมือตามหลักวิชาการ เพื่อนำข้อค้นพบดังกล่าวมาเป็นส่วนประกอบในการพิจารณากำหนดนโยบาย เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการทั้ง 2 ประเทศ ที่สำคัญจะช่วยทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. จากการสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม พบว่าควรมีการจัดตั้งสมาพันธ์ของผู้ประกอบการ SME ขนาดเล็ก โดยมีธนาคารกลางเป็นหน่วยงานในการร่วมส่งเสริมกองทุน พร้อมพัฒนาแอปพลิเคชัน เพื่อการใช้งาน จัดการทางธุรกิจ และยกระดับด้านการสื่อสาร ให้มีความทันสมัย เท่าทันตามการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน

4. ด้านความร่วมมือ ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับสากล โดยการช่วยเหลือจากองค์กรระหว่างประเทศ และองค์การการค้าโลก (World Trade Organization :WTO)

5. จัดตั้งศูนย์สำรวจทรัพยากรทางธรณีวิทยา โดยความร่วมมือกับนานาชาติ เสาะหาแหล่งอัญมณีและเครื่องประดับใหม่ เพื่อประโยชน์ด้านการเพิ่มระดับการผลิต และปริมาณการส่งออกในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลในกลุ่มประชาคมอาเซียนต่อรูปแบบความร่วมมือการพัฒนาเกี่ยวกับอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ เพื่อให้เห็นภาพของความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในภูมิภาคที่มีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถนำข้อมูลการค้นพบมากำหนดเป็นนโยบายของประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2561). *วารสารการค้าระหว่างประเทศ*. 5(21).
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. ส่วนบริหารทวิภาคีสํานักอาเซียน. (2554). *คู่มือการค้าการลงทุนราชอาณาจักรกัมพูชา*. สืบค้นเมื่อ 2562, from <https://www.dft.go.th/Portals/3/Users/001/01/1/CambodiaTradeandInvestmentHandbook.pdf>
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. ส่วนบริหารทวิภาคีสํานักอาเซียน. (2558). *คู่มือการค้าการลงทุนราชอาณาจักรกัมพูชา*. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2562, จาก www.dft.go.th/Portals/3/Users/001/01/1/CambodiaTradeandInvestmentHandbook.pdf.
- กระทรวงการต่างประเทศ. กรมอาเซียน. (2560). *อาเซียน 2025 มุ่งหน้าไปด้วยกัน*.
- ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์; และ ชัชฎาภรณ์ กรุงเทพมหานคร. (2551). นโยบายส่งเสริมความร่วมมือวิจัยและพัฒนาระหว่างภาคอุตสาหกรรมและสถาบันการศึกษา. *วารสารส่งเสริมการลงทุน*. 19(11):10-13.
- ศูนย์พัฒนาการค้าและธุรกิจไทยในอาเซียน. สำนักงานส่งเสริมระหว่างประเทศ กรุงเทพมหานคร. *สถานการณ์ตลาดอัญมณีและเครื่องประดับในกัมพูชา*. (2559). สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2562, จาก www.ditp.go.th/ewt_news_ditp.phpMcontent=155137&cate=249&country=43&type=O&title=&filename=co_trade.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ. ศูนย์ข้อมูลอัญมณีและเครื่องประดับ. (2559). *สถานการณ์นำเข้าส่งออกสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับไทย ปี 2560*. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2562, จาก www.gjt.or.th/thai/info_center/trade_review/2018/GIT_TRADE_REVIEW_2017.pdf.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). *ระเบียบวิธีการวิจัยสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: เพ็ญฟ้า ปริ้นติ้ง.
- Cattell, R. B. (1978). *The scientific use of factor analysis*. New York: Plenum.
- Kisner, M.K. (1997). Building Partnerships. *New Directions for Community Colleges*. 97(5): 23-28.
- Myers, N. D., Ahn, S., & Jin, Y. (2013). Sample size and Power Estimates for a Confirmatory Factor Analytic Model in Exercise and Sport: A Monte Carlo Approach. *research quarterly for exercise and sport*, 412-423.
- Peter, Thomas J. & Waterman, Robert H. Jr. (1982). *In Search of Excellence : Lessons From America's*. New York: Warner Books.

Translated Thai References

- Center for the Development of Thai Trade and Business in ASEAN International Promotion Office, Phnom Penh. *Gem Market Situation and jewelry in Cambodia*. (2016). Retrieved 12 February 2019, from www.ditp.go.th/ewt_newsditp.phpMcontent=155137&cate=249&country=43&type=O&title=&filename=co_trade. (in Thai)
- Department of International Trade Negotiations. (2018). *International Trade Journal Year*. 5(21). (in Thai)

- Department of International Trade Negotiations. Bilateral Administration, Office of ASEAN. (2011). The Kingdom of Cambodia Trade and Investment Handbook. Retrieved 2019, from <https://www.dft.go.th/Portals/3/Users/001/01/1/CambodiaTradeandInvestmentHandbook.pdf> (in Thai)
- Kanasawa, Y.; & Krungkasem, C. (2008). Policy to promote research and development cooperation between Industry and educational institutions. *Investment Promotion Journal*. 19 (11): 10-13. (in Thai)
- Ministry of Foreign Affairs. Department of ASEAN. (2017). *ASEAN 2025 heading together*. (in Thai)
- National Gem and Jewelry Research and Development Institute. *Gem and Jewelry Information Center* (2016). *Situation of Thai gems and jewelry imports in 2017*. Retrieved 12 February 2019, from [ww.git.or.th/thai/info_center/trade_review/2018/GIT_TRADE_REVIEW_2017.pdf](http://www.git.or.th/thai/info_center/trade_review/2018/GIT_TRADE_REVIEW_2017.pdf). (in Thai)
- Office of ASEAN Department of International Trade Negotiations. Bilateral Administration. (2015). *The Kingdom of Cambodia Trade and Investment Handbook*. Retrieved 12 February 2019, from www.dft.go.th/Portals/3/Users/001/01/1/CambodiaTradeandInvestmentHandbook.pdf. (in Thai)
- Ratthasin, Prasit Suchart. (2003). *Social Science Research Methods*. 12th ed. Bangkok: Fueng FahPrinting. (in Thai)